# WYROK TRYBUNAŁU (trzecia izba)

z dnia 21 lutego 2008 r. *

W sprawie C-296/06

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 234 WE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Tribunale amministrativo regionale del Lazio (Włochy) postanowieniem z dnia 10 maja 2006 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 3 lipca 2006 r., w postępowaniu:

**Telecom Italia SpA**

przeciwko

**Ministero dell'Economia e delle Finanze**,

**Ministero delle Comunicazioni**,

* Język postępowania: włoski.

TRYBUNAŁ (trzecia izba),

w składzie: A. Rosas, prezes izby, U. Lõhmus, J. Klučka, A. Ó Caoimh i P. Lindh (sprawozdawca), sędziowie,

rzecznik generalny: D. Ruiz-Jarabo Colomer,
sekretarz: L. Hewlett, główny administrator,

uwzględniając procedurę pisemną i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 4 października 2007 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

— w imieniu Telecom Italia SpA przez F. Sattę, F. Lattanziego, C. Tesaura oraz M.C. Santacroce, avvocati,

— w imieniu rządu włoskiego przez I.M. Braguglię, działającego w charakterze pełnomocnika, wspieranego przez P. Gentiliego, avvocato dello Stato,

— w imieniu Komisji Wspólnot Europejskich przez E. Traversę oraz M. Shottera, działających w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 25 października 2007 r.,

wydaje następujący

## Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 11, 22 i 25 dyrektywy 97/13/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 10 kwietnia 1997 r. w sprawie wspólnych przepisów ramowych dotyczących ogólnych zezwoleń i indywidualnych licencji [zezwoleń] w dziedzinie usług telekomunikacyjnych (Dz.U. L 117, s. 15).

2 Wniosek ten został przedstawiony w ramach postępowania pomiędzy Telecom Italia SpA (zwaną dalej „Telecom Italia") a Ministero dell'Economia e delle Finanze (ministerstwem gospodarki i finansów) i Ministero delle Comunicazioni (ministerstwem komunikacji) w przedmiocie nałożonego na Telecom Italia obowiązku uiszczania należności obliczanej na podstawie obrotu przez rok po upływie ostatecznego terminu wyznaczonego na dokonanie transpozycji dyrektywy 97/13 do prawa krajowego.

### Ramy prawne

*Uregulowania wspólnotowe*

3 Artykuły 6 i 11 ust. 1 dyrektywy 97/13, odnoszące się do opłat i należności obowiązujących odpowiednio w stosunku do postępowań w sprawie ogólnych zezwoleń

i indywidualnych zezwoleń stanowią, że państwa członkowskie powinny zagwarantować, by wszelkie opłaty nakładane na przedsiębiorstwa z tytułu procedury wydawania zezwoleń miały na celu jedynie pokrycie kosztów administracyjnych poniesionych w związku z wydawaniem, zarządzaniem, kontrolą i, w odpowiednich przypadkach, stosowaniem właściwych indywidualnych zezwoleń.

4 Termin wdrożenia dyrektywy 97/13 określony jest w art. 25 akapit pierwszy w następujący sposób:

„Państwa członkowskie wprowadzają w życie przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne, niezbędne do zastosowania do dyrektywy, i ogłaszają warunki i procedury związane z zezwoleniami w możliwie najszybszym terminie, jednak nie później niż do dnia 31 grudnia 1997 r. Niezwłocznie powiadamiają o tym Komisję". [tłumaczenie nieoficjalne, podobnie jak wszystkie cytaty z tej dyrektywy poniżej].

5 Artykuł 22 dyrektywy 97/13 zawiera przepis szczególny w odniesieniu do zezwoleń istniejących w chwili jej wejścia w życie:

„1. Państwa członkowskie podejmą wszelkie niezbędne starania w celu doprowadzenia do zgodności zezwoleń ważnych w chwili wejścia w życie niniejszej dyrektywy z jej postanowieniami przed dniem 1 stycznia 1999 r.

2. W przypadku gdy stosowanie przepisów niniejszej dyrektywy wymagać będzie zmian warunków istniejących zezwoleń, państwa członkowskie mogą przedłużyć

ważność tych warunków, które zostały uchylone lub powinny zostać uchylone na mocy przepisów wspólnotowych, z wyjątkiem warunków przyznających prawa specjalne lub wyłączne, o ile nie wpłynie to niekorzystnie na prawa innych przedsiębiorstw podlegających przepisom wspólnotowym, w tym niniejszej dyrektywie. W takich przypadkach państwa członkowskie powiadamiają Komisję o podjętych w tym zakresie środkach, podając uzasadnienie.

3. Z zastrzeżeniem ust. 2, zobowiązania wynikające z zezwoleń istniejących w chwili wejścia w życie niniejszej dyrektywy, niezgodne z przepisami niniejszej dyrektywy, w dniu 1 stycznia 1999 r. tracą skuteczność.

W uzasadnionych przypadkach Komisja może zezwolić państwom członkowskim, na ich wniosek, na przesunięcie tego terminu".

*Uregulowania krajowe*

Kodeks pocztowy i telekomunikacyjny

6 Do czasu dokonania transpozycji dyrektywy 97/13 usługi telekomunikacji publicznej we Włoszech były zastrzeżone dla państwa, na mocy art. 1 akapit pierwszy kodeksu pocztowego i telekomunikacyjnego (codice postale e delle telecomunicazioni, zwanego dalej „codice postale"), stanowiącego załącznik do dekretu Prezydenta Republiki nr 156 w sprawie przyjęcia jednolitego tekstu zawierającego przepisy prawne dotyczące poczty, banku pocztowego i telekomunikacji (approvazione del testo unico delle disposizioni legislative in materia postale, di bancoposta e di telecomunicazioni) z dnia 29 marca 1973 r. (dodatek zwykły do GURI nr 113 z dnia 3 maja 1973 r.).

7 Zgodnie z art. 188 codice postale „koncesjonariusz zobowiązany jest do wnoszenia na rzecz państwa należności rocznej w zakresie określonym w niniejszym dekrecie, w rozporządzeniu lub umowie koncesyjnej". Należność tę obliczano proporcjonalnie do przychodów brutto z działalności stanowiącej przedmiot koncesji, po odliczeniu kwot zapłaconych operatorowi sieci publicznej.

Dekret Prezydenta Republiki nr 318

8 Dyrektywa 97/13 została transponowana między innymi przez dekret Prezydenta Republiki nr 318 — rozporządzenie w sprawie wykonania dyrektyw wspólnotowych w sektorze telekomunikacji (regolamento per l'attuazione di direttive comunitarie nel settore delle telecomunicazioni) z dnia 19 września 1997 r. (dodatek zwykły do GURI nr 221 z dnia 22 września 1997 r., zwany dalej „dekretem nr 318/97").

9 Artykuł 2 ust. 3–6 tego dekretu stanowi:

„3. Do dnia 1 stycznia 1998 r. prawa specjalne i wyłączne na świadczenie usługi telefonii głosowej i instalację i udostępnianie związanych z nimi publicznych sieci telekomunikacji pozostają w mocy. […]

4. Koncesje do użytku publicznego i zezwolenia, o których mowa w art. 184 ust. 1 codice postale, istniejące w chwili wejścia w życie niniejszego rozporządzenia, muszą zostać zmienione, z inicjatywy [krajowego organu regulacyjnego] do dnia 1 stycznia 1999, w celu dostosowania do przepisów w nim zawartych.

5. W przypadku gdy stosowanie przepisów niniejszego rozporządzenia wymagać będzie zmian warunków istniejących koncesji i zezwoleń, warunki, które zostały uchylone lub powinny zostać uchylone na mocy niniejszego rozporządzenia, pozostają w mocy, z wyjątkiem warunków przyznających prawa specjalne lub wyłączne, o ile nie wpłynie to niekorzystnie na prawa innych przedsiębiorstw wynikające z przepisów wspólnotowych.

6. Z zastrzeżeniem ust. 4 i 5, zobowiązania wynikające z koncesji i zezwoleń istniejących w chwili wejścia w życie niniejszego rozporządzenia niezgodne z jego przepisami tracą skuteczność w dniu 1 stycznia 1999 r."

10 Artykuł 6 ust. 20 dekretu nr 318/1997 stanowi:

„[…] opłata nakładana na przedsiębiorstwa z tytułu postępowania w sprawie udzielenia indywidualnych zezwoleń ma na celu wyłącznie pokrycie kosztów administracyjnych związanych z badaniem sprawy oraz kontrolą świadczonych usług i przestrzeganiem warunków określonych w samym zezwoleniu. […]"

11 Artykuł 21 ust. 2 dekretu nr 318/1997 brzmi następująco:

„O ile przepisy niniejszego rozporządzenia nie stanowią inaczej, stosuje się nadal obowiązujące przepisy w zakresie telekomunikacji. W szczególności nadal stosuje się, do celów określonych w art. 6 ust. 20 i 21, do czasu gdy [krajowy organ regulacyjny] nie postanowi inaczej, przepisy, o których mowa w art. 188 codice postale".

Ustawa nr 448

12 Artykuł 20 ust. 3 ustawy nr 448 z dnia 23 grudnia 1998 r., zawierającej przepisy z zakresu finansów publicznych mające na celu zapewnienie stabilizacji i rozwoju (misure di finanza pubblica per la stabilizzazione e lo sviluppo, dodatek zwykły do GURI nr 302 z dnia 29 grudnia 1998 r., zwanej dalej „ustawą nr 448/1998") stanowi:

„Od dnia 1 stycznia 1999 r. przepisy art. 188 [codice postale] nie mają zastosowania w odniesieniu do podmiotów prowadzących świadczenie publicznych usług telekomunikacyjnych".

13 Na mocy art. 20 ust. 4 tej ustawy art. 21 ust. 2 dekretu nr 318/1997został uchylony.

**Postępowanie przed sądem krajowym i pytanie prejudycjalne**

14 Telecom Italia, spółka prawa włoskiego, jest dawnym uprawnionym z tytułu prawa wyłącznego, w postaci koncesji na wyłączność, dotyczącego publicznych usług telekomunikacyjnych we Włoszech. Spółka ta protestuje przed Tribunale amministrativo regionale del Lazio (regionalnym sądem administracyjnym Lazio) przeciwko utrzymaniu na rok 1998 rocznej należności, o której mowa w codice postale, wynoszącej ok. 385 mln EUR, domagając się jej zwrotu. Spółka ta podnosi, że uwolnienie konkurencji na rynku telekomunikacji w dniu 1 stycznia 1998 r. przyniosło zniesienie praw wyłącznych w tej dziedzinie. Od tej chwili jedynymi obciążeniami finansowymi mającymi zastosowanie do przedsiębiorstw telekomunikacyjnych z racji zezwoleń

indywidualnych są opłaty przewidziane w art. 11 dyrektywy 97/13, co zostało potwierdzone przez Trybunał w wyroku z dnia 18 września 2003 r. w sprawach połączonych C-292/01 i C-293/01 Albacom i Infostrada, Rec. s. I-9449.

15 Sąd krajowy wyraża również wątpliwość co do ważności rocznej należności nałożonej na Telecom Italia za rok 1998, zastanawiając się przy tym, czy art. 22 dyrektywy 97/13, zawierający przepis przejściowy dla zezwoleń istniejących w chwili wejścia w życie tej dyrektywy, takich jak zezwolenie przyznane Telecom Italia, nie można jednak interpretować w ten sposób, że zezwala on na tego rodzaju należność na ten jeden rok. Sąd ten skłania się jednak ku poglądowi, podobnie jak Telecom Italia, że tenże art. 22 nie zawiera przepisu przejściowego dotyczącego art. 11 tej dyrektywy, dotyczącego obciążeń obowiązujących w odniesieniu do zezwoleń indywidualnych, a więc że nie dopuszcza nałożenia takiego obciążenia finansowego, jak należność będąca przedmiotem postępowania przed sądem krajowym.

16 W tych okolicznościach Tribunale amministrativo regionale del Lazio postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału o udzielenie odpowiedzi na następujące pytanie prejudycjalne:

„Czy art. 20 ust. 3 ustawy nr 448/1998 [jest zgodny] z art. 11, 22 i 25 dyrektywy 97/13[?]"

**W przedmiocie pytania prejudycjalnego**

17 Na wstępie należy przypomnieć, że zadaniem Trybunału w postępowaniu w trybie art. 234 WE nie jest orzekanie w przedmiocie zgodności norm prawa krajowego z przepisami prawa wspólnotowego. Natomiast w ramach swojej właściwości

Trybunał może dostarczyć sądowi krajowemu wszystkie elementy wykładni prawa wspólnotowego, które mogą być mu pomocne w dokonaniu oceny zgodności norm prawa krajowego z ustawodawstwem wspólnotowym (zob. w szczególności wyroki z dnia 7 lipca 1994 r. w sprawie C-130/93 Lamaire, Rec. s. I-3215, pkt 10 i z dnia 19 września 2006 r. w sprawie C-506/04 Wilson, Zb.Orz. s. I-8613, pkt 34 i 35).

18 W tej kwestii, nawet jeśli formalnie sąd krajowy ograniczył swe pytanie do wykładni art. 11, 22 i 25 dyrektywy 97/13, okoliczność tego rodzaju nie stanowi przeszkody w dostarczeniu mu przez Trybunał wszystkich elementów wykładni prawa wspólnotowego, które mogą być użyteczne dla rozstrzygnięcia zawisłej przed nim sprawy, bez względu na to, czy sąd ten zawarł owe kwestie w treści swego pytania czy też nie (zob. w szczególności wyrok z dnia 26 kwietnia 2007 r. w sprawie C-392/05 Alevizos, Zb.Orz. s. I-3505, pkt 64 i przywołane w nim orzecznictwo).

19 W związku z tym, ponieważ z przedłożonych Trybunałowi akt sprawy wynika, że Telecom Italia posiada ogólne zezwolenie, należy również uwzględnić art. 6 dyrektywy 97/13, dotyczący zezwoleń ogólnych.

20 Zatem zadane pytanie należy rozumieć w ten sposób, że chodzi w nim o to, czy art. 6 i 11 dyrektywy 97/13, w związku z art. 22 i 25 tej dyrektywy, stoją na przeszkodzie temu, by państwo członkowskie domagało się od operatora, będącego dawnym uprawnionym z tytułu prawa wyłącznego w zakresie publicznych usług telekomunikacyjnych, który stał się posiadaczem ogólnego zezwolenia, ponoszenia takiego obciążenia finansowego, jak należność będąca przedmiotem postępowania przed sądem krajowym, odpowiadającego kwocie wymaganej uprzednio jako świadczenie wzajemne za prawo wyłączne, przez okres roku od chwili upływu ostatecznego terminu transpozycji do prawa krajowego tej dyrektywy, tj. do dnia 31 grudnia 1998 r.

*Uwagi przedłożone Trybunałowi*

21 Telecom Italia i Komisja Wspólnot Europejskich podnoszą, że tego rodzaju należność jest niezgodna z art. 11 dyrektywy 97/13 w wykładni udzielonej przez Trybunał, a utrzymanie jej w mocy przez okres roku od chwili upływu ostatecznego terminu transpozycji do prawa krajowego tej dyrektywy nie jest dozwolone przez art. 22 tej dyrektywy. Ich zdaniem art. 22 dopuszcza utrzymanie w mocy warunków zezwoleń istniejących w chwili wejścia w życie dyrektywy 97/13, o ile nie przyznawały one praw specjalnych lub wyłącznych. Tymczasem obowiązek uiszczenia należności będącej przedmiotem sporu przed sądem krajowym był świadczeniem wzajemnym za przyznanie prawa wyłącznego. Należy go zatem uznać za niezgodny z art. 22.

22 Ze swej strony rząd włoski dokonuje rozróżnienia między art. 22 ust. 2 dyrektywy 97/13, w myśl którego warunki przyznające prawa specjalne lub wyłączne nie mogą zostać utrzymane w mocy po wejściu w życie tej dyrektywy, a jej art. 22 ust. 3, zgodne z którym zobowiązania dotyczące zezwoleń istniejących we wspomnianej chwili mogą zostać utrzymane do dnia 31 grudnia 1998 r. Rząd ten zwraca uwagę, że prawa specjalne i wyłączne cofnięto w dniu 31 grudnia 1997 r., zgodne z dyrektywą 97/13. Dodaje, że Republika Włoska skorzystała ponadto z prawa, przyznanego w art. 22 ust. 3, utrzymania w mocy przez okres jednego roku niektórych zobowiązań. Uiszczenie należności nałożonej na dawnego uprawnionego z tytułu prawa wyłącznego mieści się w ramach tych zobowiązań i jest w związku z tym zgodne z tą dyrektywą.

*Odpowiedź Trybunału*

23 Trybunał miał już sposobność badania zgodności z dyrektywą 97/13 rocznego obciążenia finansowego nakładanego na przedsiębiorstwo telekomunikacyjne, obliczanego procentowo od jego obrotu, w ramach ww. wyroku w sprawie Albacom i Infostrada.

W pkt 41 tego wyroku Trybunał uznał, że takie obciążenie jest niezgodne z celami zamierzonymi przez ustawodawcę wspólnotowego i wykracza poza wspólne ramy ustanowione w dyrektywie 97/13. Z pkt 33 i 42 tego wyroku wynika ponadto, że tego rodzaju obciążenie jest zakazane przez art. 11 tej dyrektywy, który stanowi, że opłaty nakładane na przedsiębiorstwa z tytułu procedury wydawania zezwoleń mogą mieć na celu jedynie pokrycie kosztów administracyjnych poniesionych w związku z wydawaniem, zarządzaniem, kontrolą i stosowaniem indywidualnych zezwoleń. Ponieważ opłaty nakładane na podstawie art. 6 tej dyrektywy podlegają podobnemu ograniczeniu, ten sam zakaz ma zastosowanie na podstawie tego przepisu.

24 Zgodnie z art. 25 dyrektywy 97/13 wspomniane artykuły 6 i 11 powinny były zostać wdrożone, podobnie jak całość przepisów tej dyrektywy, najpóźniej do dnia 31 grudnia 1997 r.

25 Artykuł 22 dyrektywy 97/13 zawiera jednak wyjątki znajdujące zastosowanie do zezwoleń istniejących w chwili wejścia w życie tej dyrektywy, na mocy których zezwolenia te należy doprowadzić do zgodności z dyrektywą do dnia 1 stycznia 1999 r., czyli najpóźniej w rok od upływu terminu wskazanego we wspomnianym art. 25.

26 Chodzi jednak o to, czy art. 22 dyrektywy 97/13 dopuszcza, na zasadzie wyjątku i na jeden tylko rok, utrzymanie takiego obciążenia finansowego, jak należność będąca przedmiotem sporu w postępowaniu przed sądem krajowym wobec operatora, któremu przyznano prawo wyłączne przed wejściem w życie tej dyrektywy.

27 Rzeczony art. 22 nie tylko przyznaje w ust. 1 dodatkowy roczny termin, upływający w dniu 31 grudnia 1998 r., na doprowadzenie do zgodności z dyrektywą 97/13 zezwoleń istniejących w chwili jej wejścia w życie, lecz ponadto zawiera w ust. 2

możliwość przedłużenia ważności warunków związanych z istniejącymi zezwoleniami, o ile nie przyznają one praw specjalnych lub wyłącznych i nie wpłynie to niekorzystnie na prawa innych przedsiębiorstw wynikające z przepisów wspólnotowych. Ustęp 3 tego artykułu dotyczy zobowiązań związanych z zezwoleniami istniejącymi w chwili wejścia w życie tej dyrektywy. Przepis ten, obowiązujący z zastrzeżeniem wspomnianego ust. 2, stanowi, że zobowiązania, o których mowa, należy doprowadzić do zgodności z tą dyrektywą do dnia 1 stycznia 1999 r., chyba że dane państwo członkowskie uzyskało na swój wniosek przedłużenie tego terminu przez Komisję.

28 Artykuł 22 dyrektywy 97/13 nie dotyczy więc w sposób wyraźny obciążeń finansowych mających zastosowanie do przedsiębiorstw telekomunikacyjnych będących posiadaczami zezwoleń zarówno ogólnych, jak i indywidualnych. Jedynie art. 6 i 11 tej dyrektywy poświęcone są wyraźnie temu zagadnieniu.

29 Aby sprawdzić, czy rzeczony art. 22 może jednak znajdować zastosowanie do takich obciążeń finansowych, jak należności będące przedmiotem sporu w postępowaniu przed sądem krajowym, należy dokonać wykładni tego artykułu poprzez odniesienie nie tylko do jego brzmienia, lecz także jego celu i umiejscowienia w kontekście dyrektywy 97/13 jako całości.

30 W tym względzie dwudziesty siódmy motyw wymienionej dyrektywy pozwala odgadnąć cel art. 22. Ustawodawca wspólnotowy stwierdził w tym motywie, że niektóre zezwolenia telekomunikacyjne zostały wydane przez państwa członkowskie na okres wykraczający poza dzień 1 stycznia 1999 r. Aby uniknąć wniosków o odszkodowanie, uznano za niezbędne zezwolić państwom członkowskim na przedłużenie ważności niektórych warunków tych zezwoleń, o ile nie przyznają one praw specjalnych lub wyłącznych. Jeśli chodzi o te prawa, z zastrzeżeniem zezwoleń przyznawanych przez Komisję, należało je cofnąć w szczególności na mocy dyrektywy Komisji 90/388/EWG z dnia 28 czerwca 1990 r. w sprawie konkurencji na rynkach usług telekomunikacyjnych (Dz.U. L 192, s. 10).

31 Celem art. 22 dyrektywy 97/13 jest więc uniknięcie sporów dzięki dopuszczeniu trwania stosunków umownych nawiązanych między państwami członkowskimi a przedsiębiorstwami telekomunikacyjnymi przed wejściem w życie tej dyrektywy po dniu 1 stycznia 1999 r., przyznając jednocześnie tym państwom tylko ten termin na dostosowanie tych umów do przepisów dyrektywy.

32 Cel art. 22 dyrektywy 97/13, doprecyzowany w ten sposób w świetle dwudziestego siódmego motywu, nie ma zatem nic wspólnego z utrzymywaniem obciążenia finansowego związanego z dawnym prawem wyłącznym.

33 Stwierdzenie to potwierdza jeszcze bardziej analiza szczegółowych sformułowań użytych w tym artykule.

34 Po pierwsze bowiem, w odniesieniu do państwa członkowskiego, które nie uzyskało zezwolenia Komisji na utrzymanie praw specjalnych lub wyłącznych w dziedzinie telekomunikacji, art. 22 ust. 2 dyrektywy 97/13 wyklucza utrzymywanie warunków przyznających takie prawa po dniu 31 grudnia 1997 r. Tymczasem, jak podniósł rzecznik generalny w pkt 37 opinii, jeżeli znosi się pewne prawo, to jego zniesienie powinno zwykle znajdować odbicie w stosowaniu obciążenia finansowego, które stanowi świadczenie wzajemne za to prawo.

35 Po drugie, z samego brzmienia art. 22 ust. 3 dyrektywy 97/13 wynika, że ustęp ten ma zastosowanie z zastrzeżeniem przepisów ust. 2. Ponieważ ust. 2 wyklucza warunki przyznające prawa specjalne lub wyłączne, rzeczony art. 22 ust. 3 nie może dotyczyć zobowiązań związanych z tego rodzaju warunkami, a więc nie można go rozumieć w ten sposób, że dopuszcza ich utrzymywanie aż do dnia 31 grudnia 1998 r.

36 W związku z tym należy uznać, że obowiązek mający postać należności związanej z dawnym prawem wyłącznym nie mieści się w zakresie przedmiotowym zobowiązań, o których mowa w art. 22 ust. 3 dyrektywy 97/13 i nie można takiej należności utrzymywać w mocy po dniu 31 grudnia 1997 r. na podstawie art. 25 tej dyrektywy.

37 Rząd włoski zapewniał jednakże na rozprawie, że uiszczenie należności będącej przedmiotem sporu w postępowaniu przed sądem krajowym nie jest związane z udzieleniem prawa wyłącznego, które zresztą cofnięto. Należność ta ma w rzeczywistości ułatwiać przejście do systemu opartego na konkurencji ze strony Republiki Włoskiej. Ponieważ to państwo członkowskie musiało wyrzec się ustanowionego przez siebie systemu praw wyłącznych oraz środków, które system ten mu przynosił, utrzymanie rzeczonej należności przez rok stanowiło wkład finansowy pozwalający mu na stopniowe dostosowanie się do nowego systemu. Termin „zobowiązania", znajdujący się w art. 22 ust. 3 dyrektywy 97/13, jest różny od terminu „warunki", stosowanego w ust. 2 tego artykułu i należy go rozumieć w sposób niezależny. Dopuszcza on więc nałożenie przez państwo członkowskie, ze względów finansowych, takiego obciążenia pieniężnego, jak należność będąca przedmiotem sporu w postępowaniu przed sądem krajowym, do dnia 31 grudnia 1998 r.

38 W tym względzie należy zauważyć, że do sądu krajowego należy ustalenie, czy należność będąca przedmiotem sporu w postępowaniu przed sądem krajowym, oparta w sposób przez nikogo niekwestionowany na art. 188 codice postale, jest związana z prawem wyłącznym dotyczącym usługi telekomunikacji publicznej przyznanym Telecom Italia przed wejściem w życie dyrektywy 97/13.

39 Jeśli przyjąć, że takie obciążenie finansowe, jak ta należność, nie jest związane z prawem wyłącznym przyznanym przed wejściem w życie dyrektywy 97/13, należałoby zbadać, czy tego rodzaju obciążenie stanowi zobowiązanie w rozumieniu art. 22 ust. 3 tej dyrektywy, do którego można zastosować wyjątek w nim przewidziany.

40 W tym względzie wykładnia rządu włoskiego opiera się na założeniu, że pojęcie „zobowiązania", o którym mowa w art. 22 ust. 3, jest różne od pojęcia „warunki", znajdującego się w ust. 2 tego artykułu. Drugie z tych pojęć dotyczy mianowicie wyłącznie korzyści przyznawanych przedsiębiorstwu w jego interesie, podczas gdy wyraz „zobowiązania" obejmuje ponoszone przez przedsiębiorstwa obciążenia, w tym, tak jak w przypadku postępowania przed sądem krajowym, w wyłącznym interesie finansowym danego państwa członkowskiego, bez względu na „warunki" zezwolenia.

41 Jednakże nie można przyjąć tej analizy. Po pierwsze, z systematyki art. 22 ust. 2 i 3 oraz z użycia wyrazu „warunki", w szczególności w art. 3, 4 i 8 dyrektywy 97/13 w związku z załącznikiem do tej dyrektywy w celu określenia warunków, którymi można obwarowywać zezwolenia, wynika, że pojęcie to obejmuje pojęcie „zobowiązania" w rozumieniu art. 22 ust. 3. Warunki, którym można poddać zezwolenia, o jakich mowa w załączniku do tej dyrektywy, obejmują bowiem szereg zobowiązań, a wśród nich warunek wymieniony w pkt 4.3 tego załącznika, dotyczący wymagań w zakresie środowiska, urbanistyki i zagospodarowania terenu.

42 Po drugie, należy przypomnieć, że jedynie art. 6 i 11 dyrektywy 97/13 dotyczą obciążeń finansowych mających zastosowanie do przedsiębiorstw będących posiadaczami zezwoleń w dziedzinie usług telekomunikacyjnych (zob. podobnie ww. wyrok w sprawie Albacom i Infostrada, pkt 26). Jeśli chodzi o zezwolenia indywidualne, art. 11 ust. 1 tej dyrektywy stanowi, że opłaty nakładane przez państwa członkowskie na przedsiębiorstwa będące posiadaczami tych zezwoleń mają na celu jedynie pokrycie kosztów administracyjnych poniesionych w związku z wdrożeniem tych zezwoleń (ww. wyrok w sprawie Albacom i Infostrada, pkt 25 i wyrok z dnia 19 września 2006 r. w sprawach połączonych C-392/04 i C-422/04 i-21 Germany, Zb.Orz. s. I-8559, pkt 28). Podobnie dzieje się w przypadku opłat nakładanych przez państwa członkowskie z racji zezwoleń ogólnych na mocy art. 6 dyrektywy 97/13, który przewiduje ponadto jedyną inną formę wkładu finansowego, a mianowicie opłaty związane ze świadczeniem usługi powszechnej.

43 Zatem pojęcie „warunki związane z zezwoleniami" w rozumieniu dyrektywy 97/13 dotyczy różnych praw i obowiązków, lecz nie obejmuje obciążeń finansowych nakładanych na przedsiębiorstwa telekomunikacyjne będące posiadaczami zezwoleń.

44 Wynika z tego, że termin „zobowiązania" w rozumieniu art. 22 ust. 3 dyrektywy 97/13 nie dotyczy takiego obciążenia finansowego, jak należność będąca przedmiotem sporu w postępowaniu przed sądem krajowym, nakładanego na przedsiębiorstwo telekomunikacyjne bez związku z warunkami wykonywania przyznanego mu zezwolenia, a wyłącznie w celu wspomożenia finansowo danego państwa członkowskiego.

45 Wobec powyższych rozważań, na zadane pytanie należy odpowiedzieć, iż art. 6, 11, 22 i 25 dyrektywy 97/13 stoją na przeszkodzie temu, by państwo członkowskie wymagało od operatora, będącego dawnym uprawnionym z tytułu prawa wyłącznego w zakresie publicznych usług telekomunikacyjnych, który stał się posiadaczem ogólnego zezwolenia, ponoszenia takiego obciążenia finansowego, jak należność będąca przedmiotem sporu w postępowaniu przed sądem krajowym, odpowiadającego sumie wymaganej uprzednio w zamian za przyznanie tego prawa wyłącznego, przez rok po upływie ostatecznego terminu wyznaczonego na dokonanie transpozycji tej dyrektywy do prawa krajowego, tj. do dnia 31 grudnia 1998 r.

**W przedmiocie kosztów**

46 Dla stron postępowania przed sądem krajowym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed tym sądem, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż poniesione przez strony postępowania przed sądem krajowym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (trzecia izba) orzeka, co następuje:

**Artykuły 6, 11, 22 i 25 dyrektywy 97/13/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 10 kwietnia 1997 r. w sprawie wspólnych przepisów ramowych dotyczących ogólnych zezwoleń i indywidualnych licencji [zezwoleń] w dziedzinie usług telekomunikacyjnych stoją na przeszkodzie temu, by państwo członkowskie wymagało od operatora, będącego dawnym uprawnionym z tytułu prawa wyłącznego w zakresie publicznych usług telekomunikacyjnych, który stał się posiadaczem ogólnego zezwolenia, ponoszenia takiego obciążenia finansowego, jak należność będąca przedmiotem sporu w postępowaniu przed sądem krajowym, odpowiadającego sumie wymaganej uprzednio w zamian za przyznanie tego prawa wyłącznego, przez rok po upływie ostatecznego terminu wyznaczonego na dokonanie transpozycji tej dyrektywy do prawa krajowego, tj. do dnia 31 grudnia 1998 r.**

Podpisy